

Foto: Anna Eriksson

JHF

Foto: Anna Eriksson, Skalbodarnas fäbod, Skärvången

Föreningen
Lämsland Härjedalen
Fäbodkultur och Utmarksbruk

Jörgen Tyrebo, ordf JHF
2025-07-03

Vad är fäbodkultur?

Fäbodkulturen är en urgammal tradition där människor under sommaren flyttade med sina djur till fäbodar – för att låta djuren beta och tillverka mejeriprodukter men även producera kött till höstslakten. Sträcker sig tillbaka till förhistorisk tid och har format landskapet i Jämtland och Härjedalen genom årtusenden.

Fäbodbruk är ej enbart en sommaraktivitet utan är intimt förknippat med verksamheten på en hemgård, där djurhållningen bedrivs även under vintern.

Grundläggande är att djuren ska beta i skog och vid fäbodar på sommaren, på hemgården ska foder skördas för att klara vintersäsongen.

Utmarksbrukets roll

Utmarksbruk innebär att man använder skog, fjäll och andra utmarker för bete och foderproduktion. Det är ett hållbart sätt att nyttja naturens resurser och bidrar till:

- Biologisk mångfald
- Kulturarv och traditionell kunskap
- Lokal ekonomi och livskraftig landsbygd

JHF

JHF är en regional förening för Jämtland Härjedalen.

Är en del av nationella fäbodförbundet FSF.

Ca 90 medlemmar

”En ideell förening öppen för alla som vill stödja och verka för föreningens ändamål.”

Ändamål och syften

Föreningens huvudsakliga ändamål är att:

- vara en samlande röst för våra medlemmar med gemensamma intressen och kunskaper
- verka för fäbodbruk och utmarksbete som näringsverksamhet
- verka genom nätverksbyggande
- bevara, utveckla och främja det levande och immateriella kulturarvet knutet till fäbodkultur, aktivt fäbodbruk samt övrigt utmarksbruk i skog och fjäll
- verka för att främja fäbodbrukets kulturhistoria, byggnadskultur, biologiskt kulturarv och tillhörande immateriella värden samt traditionella resursrättigheter mm

Foto: Jörgen Tyrebo

Det händer mycket i samhällsdebatten just nu där Fäbodkulturen blir uppmärksammas

I landet:

- Fäbodkulturen antagen till Unescos lista över levande kulturarv 3 dec 2024, ökat intresse från många håll.
- Jordbruksverket har fått ett särskilt betesmarksuppdrag i årets regleringsbrev för att, inför perioden efter 2027 av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP), ta fram översiktliga förslag till stöd och ersättningar som ska gå till slåtterängar och betesmarker, inklusive fäbodbete.
- Naturrestaureringsförordningen (NRF), EU-förordning.
- Virtuella stängsel (Geo-fence)

Det händer mycket i samhällsdebatten just nu där Fäbodkulturen blir uppmärksammas

I regionen Jämtland Härjedalen:

- Fäbodveckan, samordnas av Länsstyrelsen, fäbodbrukare i länet samverkar, 30 juni – 6 juli 2025
- Fäbodriksdag 27-28 sept, anordnas av JHF, plats Jamtli.
Årligt öppet forum, nationell sammankomst för intresserade och berörda av fäbodkultur, kulturarvet med utmarksbete och levande fäbodbruk samt tillhörande traditioner och sedvänjor
- JHF Medlemsträffar
- mm

Foto: Anna Eriksson

Antal fäbodbrukare i länet, landet

I länet är det ca 95 företagare som söker fäbodstöd från Jordbruksverket i Jämtland Härjedalen, enligt Länsstyrelsen.

- Av dessa är det 10 fäbodbrukare som mjölkar kor på fäboden
- 5 av dessa 10 förädlar mjölken till ost mm på fäboden.
- Sökt areal är totalt ca 10 000 ha

I hela landet beräknas det vara ca 30 fäbodar med mjölkproduktion.

2017 var det ca 50 st, minskar snabbt...

Foto: Jörgen Tyrebo

JHF har skickat in synpunkter och förslag, några exempel nedan;

- -till dialogen kring EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) efter 2027
- -till dialogen i arbetet med förslag till Sveriges nationella plan för restaurering av natur, i enlighet med Eus förordning.
- Stimulera och möjliggör återetablering av små och medelstora jordbruk och fäbodbruk, upp till ca 50 djur
- Finansiering, översyn av stödsystem och skattesystem
- Investeringskalkyler, räkna in eget arbete
- Utbildning
- Tydliggör målsättning och incitament för omställning och naturrestaurering
- Utforma erforderlig ekonomi för försörjningsmöjligheter, stabilt över tid
- Utveckla sociala skyddsnätet för jordbrukare, t ex avbytare för ledighet, och vid sjukdom
- Rådgivningsstöd, proaktiv information
- Återinför certifieringsstödet och distriktveterinässystemet
- mm

Jämförelse med Norge

- Österrike och Norge har klarat bättre än Sverige att behålla driften av fäbodar och stöder bruket så det blir mer lönsamt.
- Norge har exempelvis ca 750 fäbodar i drift med mjölkproduktion, de flesta i fjällen, vill öka till 900 inom 20 år. Mejerier har hämtningsplikt från fäbodar.
- Stöd 2025 är 140 000 NOK för > 6 veckor med mjölkproduktion, min 45 lit komjolk/dag exempelvis krav

Det kan nämnas att Norge i år höjde stödet med ca 40-50% till de som har djuren på fäbodar sommartid, snabbt agerat!

Norge har enligt SLU infört ett tak för hur många hektar en person kan äga, ca 150 ha, jord och skog kommer att höra ihop och inte köpas upp och styckas sönder, underlättar generationsskiftet och drift av fäbodar kan fortsätta.

Kärnfrågan för fäbod- och utmarksbruk är:

- Alla aktiviteter och utredningar behöver verka för att möjliggöra drift på fäbodarna och på gårdar vintertid genom att:
 - Öka lönsamhet för driften av de mindre gårdarna, värdesätta kulturarvet och bruket så det går att leva på!
 - Agera nu, det är brottom, innan de återstående äldre brukarna slutar, för kunskapsöverföring av kulturarvet.
 - Underlätta generationsskiften, utbildning och stimulansåtgärder för att få nya att ta vid, samt etablering av fler nya fäbodbrukare.
 - Erbjud utbildning, finns lönsamhet i fäbodbruket kommer det intresserade som vill lära sig

Tack för att ni lyssnade!

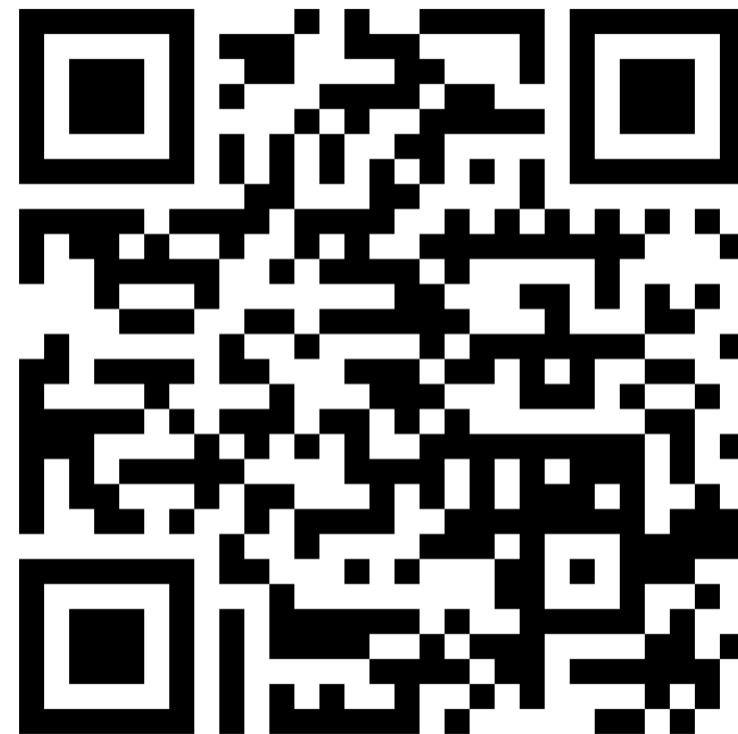
Frågor?

JHF:s hemsida:

<https://fabod.nu/>

Foto: Jörgen Tyrebo

Bli medlem! 300 / 100 kr/år

Familj 500 kr/år

Tidning: Fäbodliv, 4 nr per år